

KOULUTUS SUUNNITELMA OPAS

Kehitysvammaisten palvelut
Uudellamaalla (KEPA Uusimaa)

Projektiryhmä 4
- Osaamisen kehittäminen

Sisällysluettelo

1	Johdanto.....	3
2	Kehitysvammalääketiede-koulutus	3
3	Kaikille ammattilaisille soveltuvat Terveyskylän itseopiskeltavat kurssit.....	4
3.1	Chat-asiakaspalvelu terveydenhuollossa.....	4
3.2	Etävastaanotto sosiaali- ja terveydenhuollossa.....	4
3.3	Terveyskylän palvelut osaksi omaa työtä.....	5
4	Kolmannen sektorin koulutustarjonnan hyödyntäminen	5
5	Oppaiden käyttöönotto	5
6	Hyödyllistä luettavaa ja opiskeltavaa	5
6.1	Yleistä tietoa kehitysvammaisuudesta	5
6.2	Kehitysvammalääketiede.....	6
6.3	Vuorovaikutus ja kommunikaatio	6
6.4	Oppaita ja materiaalipankkeja	6
6.5	Suun terveydenhuolto.....	6
6.6	Tutkimuksia ja artikkeleita.....	6
6.7	Saavutettavuus ja selkokieli	6
6.8	Tietoa ja materiaalia ruotsiksi.....	6
7	Koulutuksen järjestäjiä ja koulutuksia.....	7
8	Itsemääräämisoikeuden tukeminen ja rajoitustoimenpiteiden ennaltaehkäisy ja toteutus	7
9	Tahdosta riippumaton erityishuolto	8
10	Käsikirja	8
11	Hoidon porrastus -malli	8
12	Oman alueen ja yksikön käytänteet	8

1 Johdanto

Osaamisen kartoitus -kysely sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstölle

Kysymme kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisilta, missä aihealueissa he kokevat tarvetta kehittää ammatillista osaamistaan. Kysely suunnattiin Uudenmaan hyvinvointialueiden kuntien, Helsingin kaupungin ja Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin henkilöstölle ja se toteutettiin ajalla 07.03. - 14.04.2022. Vastauksia saatiin yhteensä 592. Noin puolet vastaajista ilmoitti työskentelevänsä terveydenhuollossa ja puolet sosiaali-huollon tehtävissä. Vastaajista reilu kolmannes työskentelee tukea tarvitsevien henkilöiden kanssa päivittäin tai viikoittain ja yli puolet säännöllisesti tai satunnaisesti kuukausittain. Suurin osa terveydenhuollon työntekijöistä kohtasi kognitiivisilta taidoiltaan tukea tarvitsevia asiakkaita satunnaisesti. Lääketieteellisen tiedon tarve, kuten kehitysvammaisuuden liitännäissairaudet, lääkitys ja kuntoutusasiat korostuivat terveydenhuollon työntekijöiden toiveissa. Sosiaalihuollon ammattilaiset puolestaan toivovat tiiviimpää yhteistyötä eri toimijoiden kesken ja selkeyttä eri toimijoiden rooleissa ja vastuissa. Selkeinä koulutusteemoina aineistosta nousee esiin vuorovaikutukseen ja kommunikaation tukeen liittyvät menetelmäkoulutukset, erityisesti haastavasti käyttäytyvän asiakkaan kanssa toimiessa. Lisätietoa toivottiin terveydenhuollon ammattilaisten osalta myös itsemääräämisoikeuteen liittyvissä kysymyksissä sekä sosiaalihuollon palveluista.

Toinen kysely koski valmiuksia ja osaamisen kehittämisen tarpeita kehitysvammaisen asiakkaan tai potilaan kohtaamisessa akuutissa sosiaali- ja terveydenhuollossa. Kysely kohdennettiin sosiaali- ja terveydenhuollon akuutti- ja päivystystoimintojen esihenkilöille ja toiminnasta vastaaville.

Kyselyjen tuloksia hyödynnettiin koulutussuunnitelmaoppaan laadinnassa.

Tähän oppaaseen olemme koonneet tietoa koulutusmahdollisuuksista kehitysvammaisuuteen liittyen. Toivomme, että saat vinkkejä ja ajatuksia oman yksikkösi henkilöstön ammattitaidon ja kehittämisen suunnitteluun.

2 Kehitysvammalääketiede-koulutus

HUS on luonut kehitysvammalääketieteen kolmiosaisen koulutuskokonaisuuden yhdessä Etevan kanssa, joka jatkossa on avoin hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille. Seuraa koulutustapahtumia hus.fi -sivustolta.

Järjestäjä: HUS.

Tapa: etäkoulutus, opetusmateriaali

Kohderyhmä: terveydenhuollon ammattilaiset: kehitysvammaisten parissa työtä tekevät perusterveydenhuollossa, kehitysvammapoliklinikoilla, kehitysvammapsykiatrisissa yksiköissä, osastoilla ja poliklinikalla; sekä muussa erikoissairaanhoidossa kehitysvammaisia hoitavat.

OSA 1: Kehitysvammainen potilas vastaanotolla ja osastolla. 10x60min

Kuvaus: Älyllisesti kehitysvammaisen kohtaaminen ja tutkiminen, kehitysvammaisuuden diagnostiikka sekä kehitysvammalainsäädäntö.

Luentojen aiheet:

- Miten valmistautua älyllisesti kehitysvammaisen potilaan tapaamiseen?
- Mitä psykologin testit kertovat ja mitä ne eivät kerro? - Psykologinen arviointi osana kehitysvammadiagnostiikkaa - OSA I
- Kehitysvammaisen potilaan tapaaminen ja tämän osallistumisen lisääminen
- Potilaan haastattelemine ja havainnointi
- Älyllisen kehitysvammaisuuden tutkiminen nuorena ja aikuisena
- Mitä psykologin testit kertovat ja mitä ne eivät kerro? - Psykologinen arviointi osana kehitysvammadiagnostiikkaa - OSA II

- AAC – puhetta tukeva ja korvaava kommunikaatio kehitysvammaisten kanssa asioitaessa
- Käyttäytymisanalyysi – kehitysvammaisen haastavan käytöksen ymmärtäminen
- Aistisäätelyn poikkeavuudet kehitysvammaisilla ja niiden huomioiminen hoidossa
- Kehitysvammaisen asiakkaan kohtaaminen

OSA 2: Kehitysvammaisen psykiatriset ja neurologiset sairaudet: tutkiminen ja hoito 12x60min

Kuvaus: Älyllisesti kehitysvammaisen potilaan psykiatriset ja neurologiset sairaudet: tutkiminen ja hoito.

Luentojen aiheet:

- Älyllisesti kehitysvammaisen psykiatriset ja neurologiset sairaudet ja oireet: yleisyyskatsaus
- Kehitysvammaisen potilas päivystyksessä
- Kehitysvammaisen potilaan ahdistus ja masennus – psykiatrisia häiriöitä vai reaktioita olosuhteisiin?
- Kehitysvammaisen muiden neuropsykiatrisen kirjjon häiriöiden: ADHD ja ASD tutkiminen ja erotusdiagnostiikka ASD vai skitsofrenia
- Käyttäytymisfenotyypit kehitysvammaoireyhtymissä
- FASD (FAS/FAE) tunnistus, erityispiirteet ja käyttäytymisfenotyyppi
- Kommunikoinnin apuvälineet kehitysvammaisen tutkimisessä
- Kehitysvammaisen päihderiippuvuus ja sen hoito
- Kehitysvammaisen epilepsian tunnistaminen ja hoito
- Kehitysvammaisuus ja ajokyky
- Kehitysvammaisen tunnetaidot osa 1: arviointi, ”tunneikä”
- Kehitysvammaisen tunnetaidot osa 2: tunne-elämän epävakauden oireet, diagnostiikka ja hoito.

OSA 3: Kehitysvammaisen somatiikka ja kehitysvammaisen perusterveydenhuollossa x60min

Kuvaus: täydentyy myöhemmin

Luentojen aiheet: täydentyy myöhemmin

3 Kaikille ammattilaisille soveltuvat Terveyskylän itseopiskeltavat kurssit

3.1 Chat-asiakaspalvelu terveydenhuollossa

Avainsanat: verkkokurssi, valmennus, asiakaspalvelu, chat, toiminnanmuutos, e-osaaminen

Sosiaali- ja terveydenhuollon eri osa-alueilla on otettu ja otetaan käyttöön asiakaspalvelu-chatteja.

Chat-palveluilla voidaan helpottaa asiakkaiden yhteydenottoja.

Kuvaus: Verkkokurssissa käsitellään chat-asiakaspalvelua, chattiin liittyviä käytäntöjä ja toimintatapoja sekä mahdollisesti vastaan tulevia vaikeita tilanteita. Valmennuksen tarkoitus on parantaa henkilöstön valmiuksia chat-palveluiden käyttöön.

Verkkokurssin esimerkit sijoittuvat terveydenhuoltoon, mutta sisältöjä ja toimintamalleja voidaan soveltaa myös sosiaalihuollossa.

3.2 Etävastaanotto sosiaali- ja terveydenhuollossa

Avainsanat: verkkokurssi, valmennus, digihoitopolku, omapolku, etävastaanotto, sähköinen asiointi, e-osaaminen, toiminnanmuutos

Kuvaus: Verkkokurssi käsittelee etävastaanottoa sosiaali- ja terveydenhuollossa. Verkkokurssilla tutustutaan etävastaanottoon ja pohditaan sen hyötyjä ja haasteita. Lisäksi käsitellään etävastaanoton teknisiä asioita ja vuorovaikutuksen erityispiirteitä.

Verkkokurssi soveltuu erityisesti yksiköille, joissa suunnitellaan etävastaanoton käyttöönottoa.

3.3 Terveyskylän palvelut osaksi omaa työtä

Avainsanat: verkkokurssi, Terveyskylän palvelut, e-osaaminen, potilasohjaus, opiskelijaohjaus, perehdytys

Kuvaus: Terveyskylän eri palveluita voi hyödyntää monilla tavoin esimerkiksi potilasohjauksessa, opiskelijaohjauksessa, perehdytyksessä sekä omien tietojen ja taitojen lisäämisessä. Tämän verkkokurssin tavoitteena on antaa vinkkejä siihen, miten palveluita voidaan hyödyntää eri näkökulmista.

Terveyskylän palvelut osaksi omaa työtä -verkkokurssi on tarkoitettu kaikille asiakkaiden ja potilaiden kanssa työskenteleville sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille ja alan opiskelijoille.

4 Kolmannen sektorin koulutustarjonnan hyödyntäminen

Alla on koottuna joitakin järjestöjen ja yhdistysten tarjoamaa koulutusta ammattilaisille.

- <https://www.kehitysvammaliitto.fi/koulutus/koulutuskalenteri/>
- <https://www.tukiliitto.fi/toiminta/tapahtumat/>
- <https://kvps.fi/tapahtumat/koulutukset/>
- <https://verneri.net/yleis/taydennyskoulutus>
- <https://www.kehitysvammaliitto.fi/tikoteekki/tuotteet/muu-materiaali/>
- <https://blogs.uef.fi/tuvel-materiaalipankki/kehitysvammaisuus/>
- <https://papunet.net/teemat/vaikea-kehitysvamma-ja-vuorovaikutus>

5 Oppaiden käyttöönotto

Internetistä löytyy monenlaisia oppaita ja kirjallisuutta ammattilaisten käyttöön. Tässä alla pari esimerkkiä niistä.

- Kehitysvammainen potilaana, Maria Arvio, Seija Aaltonen, Jaana Lähdetie (toim.) 3., uudistettu painos 2022, 200 sivua, nidottu, ISBN 978-952-360-198-7
- <https://autismiliitto.fi/materiaalia/aineistot/autismikirjon-henkilon-kohtaaminen-terveydenhuollossa/> -opas henkilökunnalle, ilmainen

6 Hyödyllistä luettavaa ja opiskeltavaa

Tähän kappaleeseen on koottu muun muassa sekä yleistä, että kohdennettua tietoa kehitysvammaisuudesta, kehitysvammalääketieteestä ja vuorovaikutuksesta ja kommunikaatiosta. Lisäksi on koottu tietoa erilaisista materiaalipankeista ja oppaista sekä ruotsinkielisistä materiaaleista.

6.1 Yleistä tietoa kehitysvammaisuudesta

- <https://www.eteva.fi/silta-hanke/tutustu-hankkeessa-tehtyihin-materiaaleihin/>
- <https://verneri.net/yleis/ykn-vammaisopimus>
- Brittiläinen potilasjärjestö: <https://www.rarechromo.org/disorder-guides>
- <https://www.kehitysvammaliitto.fi/>
- <https://verneri.net/yleis/kehitysvammainen-henkilo-asiakkaana>
- <https://www.laakariliitto.fi/laakarin-etiikka/hoidon-erityiskysymyksiä/kehitysvammaisen-potilaan-hoito/>
- www.omim.org
- Ammattilaisille | verneri.net
- Kehitysvammainen potilaana, Maria Arvio, Seija Aaltonen, Jaana Lähdetie (toim.) 3., uudistettu painos 2022, 200 sivua, nidottu, ISBN 978-952-360-198-7

6.2 Kehitysvammalääketiede

- <https://www.orpha.net/consor/cgi-bin/index.php>
- Orphanet
- Diagnosoit | Tukiliitto
- <http://kehitysvammalaakarit.fi/>
- <https://ammattilaiset.terveyskyla.fi/virtuaalikeskukset/harvinaissairaudet/asiantuntijahaku>
- <https://www.norio-keskus.fi/tietoa/diagnoosikohtaista-tietoa.html>

6.3 Vuorovaikutus ja kommunikaatio

- <https://papunet.net/materiaalia/materiaalia-kuvakommunikointiin>
- <https://blogs.uef.fi/tuvel-materiaalipankki/kehitysvammaisuus/>
- <http://papunet.net/>
- www.omim.org

6.4 Oppaita ja materiaalipankkeja

- <https://www.eteva.fi/materiaalipankki/oppaat-ja-kasikirjat/>
- <https://www.eteva.fi/globalassets/tiedostot/tiedostot---eteva/oppaat-ja-julkaisut/autismikasikirja-3.0.pdf>
- <https://www.eteva.fi/globalassets/tiedostot/tiedostot---eteva/oppaat-ja-julkaisut/opus-aistimonivammaisuudesta---aimo-kasikirja-2.0.pdf>
- <https://autismiliitto.fi/materiaalia/aineistot/autismikirjon-henkilön-kohtaaminen-terveydenhuollossa/-opus-henkilökunnalle, ilmainen>
- <https://blogs.uef.fi/tuvel-materiaalipankki/kehitysvammaisuus/>

6.5 Suun terveydenhuolto

- https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/22387/urn_nbn_fi_uef-20200420.pdf Kehitysvammaisen henkilön kohtaaminen suun terveydenhuollossa –opinnäytetyö Itä-Suomen yliopisto 2020, Jenni Toivonen
- https://www.hammaslaakariliitto.fi/sites/default/files/mediafiles/suunterveys/kehitysvammaisten_lasten_ja_nuorten_suunhoito-opas.pdf

6.6 Tutkimuksia ja artikkeleita

- Korkeatasoinen (NCBI, USA): <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK1116/>
- Hakkarainen+Katja+2014_Kehitysvammaisen+hoitotyön+erityispiirteet.pdf (yhdistysavain.fi)
- ANDANTE-tutkimusryhmä ANDANTE on monitieteinen tutkimusryhmä, jonka keskeisiä tutkimuksen ja kehittämistyön aihealueita ovat sensitiivinen vuorovaikutus, psykososiaalinen kuntoutus, joustavat oppimiseen liittyvät ratkaisut ja vaativa tuki. Tutkimusryhmän johtajana toimii professori Elina Kontu Tampereen yliopistosta. Tutkimus- ja kehittämistyö | ANDANTE-tutkimusryhmä | Tampereen korkeakoulu yhteisö (tuni.fi)

6.7 Saavutettavuus ja selkokieli

- Saavutettavuus | Papunet
- Tervetuloa Ydinasian äärelle! - Ydinasia (humak.fi)
- <https://www.satasairaala.fi/>
- www.omim.org
- <https://verneri.net/>

6.8 Tietoa ja materiaalia ruotsiksi

- www.larum.fi
- www.fduv.fi
- Materialbank - FDUV

7 Koulutuksen järjestäjiä ja koulutuksia

Ammattilaisille kohdennettua koulutusta on sekä täydennyskoulutuksina, yksittäisinä kursseina ja pätevyyskoulutuksina.

- <https://www.tukiliitto.fi/ajankohtaista/ammattilaisille-suunnatut-verkkokoulutukset/>
- <https://kehitysvammalaakarit.fi/muut-koulutukset/>
- Lääkäriliitto - Kehitysvammalääketiede (laakariliitto.fi)
- <https://www.laakariliitto.fi/palvelut/koulutukset/erityispatevyydet/kehitysvamma/>
- <https://www.kehitysvammaliitto.fi/koulutus/koulutuskalenteri>
- <https://ehyt-kouluttaa.fi>
- Ammattilaisten koulutukset - EHYT ry koulutus kasvatusala nuorisola
- Vuoden 2023 koulutuskalenteri on nyt julkaistu – tervetuloa kouluttautumaan! - KTO-VS
- Kehitysvammaisten ravitsemus | Helsingin yliopisto HY+ (helsinki.fi)
- Koulutukset ja tapahtumat - Autismiliitto
- ANDANTE-tutkimusryhmä | Tampereen korkeakoulu yhteisö (tuni.fi)

8 Itsemääräämisoikeuden tukeminen ja rajoitustoimenpiteiden ennaltaehkäisy ja toteutus

Koulutussuunnitelmaopas on koottu vuoden 2023 alussa voimaan tulevan vammaispalvelulain eduskuntakäsittelyn aikaan. Käytössä oleva aineisto ja verkkosivuyhteistyöt perustuvat voimassa olevaan lainsäädäntöön. Uskomme, että uuden vammaispalvelulain voimaantulon jälkeen keskeiset toimijat päivittävät verkkosivujaan ja löydät jatkossakin ajantasaista tietoa tunnettujen toimijoiden verkkosivuilta.

Itsemääräämisoikeus on jokaisen ihmisen perusoikeus, jota pitää kunnioittaa myös silloin, kun henkilön kyky huolehtia omista oikeuksistaan on heikentynyt esimerkiksi kehitysvamman vuoksi.

Rajoitustoimenpiteen käyttö on tarkasti säänneltyä. Erityishuollossa olevan henkilön itsemääräämisoikeutta voidaan rajoittaa ainoastaan silloin kun:

- henkilö ei kykene tekemään hoitoaan ja huolenpitoaan koskevia ratkaisuja, eikä ymmärtämään käyttäytymisensä seurauksia
- rajoitustoimenpiteen käyttäminen on välttämätöntä joko henkilön oman tai muiden terveyden ja turvallisuuden suojaamiseksi tai merkittävien omaisuusvahinkojen estämiseksi; ja
- lievemmat keinot eivät ole tilanteeseen soveltuvia ja riittäviä.

Rajoitustoimenpiteen on oltava henkilön hoidon ja huolenpidon kannalta perusteltu, tarkoitukseen sopiva ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden ja se on toteutettava erityishuollossa olevan henkilön ihmisarvoa kunnioittaen ja turvallisesti. Rajoitustoimenpiteen käyttö on lopetettava heti, kun se ei enää ole välttämätöntä, tai jos se vaarantaa erityishuollossa olevan henkilön terveyden tai turvallisuuden. Rajoitustoimenpiteistä voi päättää ja niitä voi toteuttaa ainoastaan sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilainen.

Tarkempaa tietoa kunkin rajoitustoimenpiteen ratkaisijasta löydät sosiaali- ja terveysministeriön taulukosta Rajoitustoimenpidetaulukko.pdf (stm.fi)

Kehitysvammaliitto on kerännyt itsemääräämistä tukevia työkäytäntöjä ja välineitä sekä osallisuutta tukevia työkäytäntöjä.

Itsemääräämisoikeuden tukeminen ja haastavat tilanteet (verneri.net)

Itsemääräämistä tukevat työvälineet (verneri.net)

Osallisuuden ja työn laatukriteerit (verneri.net)

Positiivinen riskiarviointi (verneri.net)

Helsingin kaupungin vammaistyössä on tehty ja julkaistu IMO-käsikirja, Itsemääräämisoikeuden ja itsenäisen suoriutumisen tukeminen ja rajoitustoimenpiteet. Käsikirjassa on kattavasti tietoa, keinoja ja ohjeita sovellettavaksi. [Vammaistyö IMO-käsikirja \(hel.fi\)](http://vammaistyö-imo-käsikirja.hel.fi)

9 Tahdosta riippumaton erityishuolto

Laki kehitysvammaisten erityishuollon 32 §:n mukaan henkilö voidaan määrätä tahdosta riippumattomaan erityishuoltoon, jos seuraavat edellytykset täyttyvät:

1. Asiakas ei kykene tekemään hoitoaan ja huolenpitoa koskevia ratkaisuja eikä ymmärtämään käyttäytymisensä seurauksia
2. Asiakas todennäköisesti vakavasti vaarantaa terveyttään tai turvallisuuttaan taikka on vaaraksi muiden henkilöiden terveydelle tai turvallisuudelle
3. Asiakkaan hoitoa ja huolenpitoa ei voida järjestää millään muulla tavalla.

Henkilön määräämiseksi erityishuollon toimintayksikköön tahdostaan riippumatta tarvitaan hakemus. Tämän hakemuksen on oikeutettu tekemään ensisijaisesti henkilön laillinen edustaja, hänen omaisensa tai muu läheisensä. Jollei hakemuksen tekemiseen oikeutettuja ole tai jolleivät he suostu hakemuksen tekemiseen, hakemuksen voi tehdä myös se sosiaalilautakunta tai muu sosiaalihuollosta vastaava toimielin, jonka alueella henkilö oleskelee, taikka lautakunnan tai muun sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen tehtävään määräämä viranhaltija. Vastaavin edellytyksin voi hakemuksen rangaistuslaitoksessa olevan osalta tehdä laitoksen johtaja. Perustuen lakiin sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista (254/2015) Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on antanut määräyksen sosiaalihuollon asiakasasiakirjojen rakenteista ja asiakasasiakirjoihin merkittävistä tiedoista. Määräyksen toimeenpanoa tukee sosiaalihuollon asiakasasiakirjarakenteiden ja metatietojen palvelu Sosmeta. Sosmeta-palvelun avulla käyttäjät pääsevät tarkastelemaan sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmissä ja Kanta-palveluissa hyödynnettäviä asiakirjarakenteita, kuten rajoittamispäätösten rakenteita ja sisällöllisiä vaatimuksia.

Sosmeta - Asiakirjarakenteet (thl.fi)

Tahdosta riippumaton erityishuolto - opas asiakastyöhön - Theseus

10 Käsikirja

KEPA Uusimaa -hankkeen tuottamaan käsikirjaan on koottu hoidon porrastuksen mukaisen perustason palveluiden periaatteita ja erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden tarpeita huomioivia perusterveydenhuollon organisoinnin mallivaihtoehtoja terveysasemille ja -keskuksiin. Malleja voi muokata tarpeen mukaan. Hoidon porrastuksen tavoitteena on kehitysvammaisten terveydenhuollon painopisteen siirtyminen raskaimmista erikoissairaanhoidon ja erityishuollon palveluista enemmän perustasolle.

11 Hoidon porrastus -malli

Kehitysvammaisten henkilöiden terveydenhuollon hoidon porrastuksen malli on syntynyt tarpeesta siirtää terveydenhuollon painopistettä raskaimmasta erikoissairaanhoidosta ja erityispalveluista enemmän perustasolle.

12 Oman alueen ja yksikön käytänteet

Diasarja, jota voidaan hyödyntää oman alueen tai yksikön käytänteiden toimintaohjeena ja perehdytysmateriaalina Käsikirjan, hoidon porrastusmallin ja diasarjan löydät Espoo.fi/Kepauusimaa -nettisivulta

The background features three stylized human figures in a light gray color, positioned behind a central dark green rectangle. The figures are composed of simple geometric shapes: a circle for the head and a rounded, trapezoidal shape for the torso and legs. The central figure is partially obscured by the dark green rectangle.

**Kehitysvammaisten palvelut
Uudellamaalla
(KEPA Uusimaa)**